

Bij de schenkingsakte van 1125, de eerst gekende vermelding van de naam "Buckenholt"

Wanneer wij de schenkingsakte van 1125 bekijken, merken wij op dat het gaat om een plechtige en erg officiële bevestiging van een gedane schenking. Dat het er plechtig aan toeging blijkt wel duidelijk uit het feit dat de aktering gebeurt aan het hof van de graaf van Leuven in het bijzijn van een hele reeks voorname getuigen. Waarom het zo ging kan vanuit verschillende standpunten worden verklaard.

Ten eerste speelt zeker de gewoonte om dergelijke schenkingen officieel te maken in aanwezigheid van de graaf, voorname getuigen,...

Ten tweede is er het feit dat het gaat om een schenking aan de abdij van Affligem. De graaf was uiteraard belanghebbende bij een schenking aan Affligem, vermits hij zelf zegt dat hij samen met zijn broer de kerk van Affligem heeft gesticht en vermits hij voogd is van Affligem.

Zo komen wij bij een derde reden die deze akte toch wel uitzonderlijk maakt. Tot tweemaal toe wordt in de akte een allusie gemaakt op vrede enrust en mogelijke onvrede en onrust. De hertog zegt dat hij er op alle mogelijke wijzen - dus ook door deze officiële aktering moet voor zorgen dat de dienaars van God, de paters van Affligem dus, in vrede en rust moeten kunnen verblijven in Buggenhout. Verder in de akte staat dat de hertog uitdrukkelijk verbiedt "dat er tegen de Kerk gelijk wat zou ondernomen worden, op straffe van vergelding met het getrokken zwaard". Blijkbaar bestond er wel een mogelijk gevaar

Waarom anders in dergelijke akte zulke zaken inlassen? Van wie kon dat gevaar komen?

Het belangrijkste gevaar zou zeker komen van de heren van Grimbergen, de Berthouts. Zij bezaten eveneens een groot deel van Buggenhout en een uitweg op de Schelde. Zij bleven een onafhankelijke koers varen tegenover de hertog en bleven zich dan ook met alle mogelijke middelen verzetten tegen de machtstoename van die hertog. En die vergroting van macht kwam er nu door de schenking aan Affligem. Via Affligem nam de macht van de hertog toe in hun eigen domein. Hij was immers de voogd van de abdij.

Vóór deze schenking waren er allicht geen moeilijkheden in Buggenhout. Voor zover gekend, schoten de heren van Grimbergen steeds goed op met de graven van Aarschot. Beide families deelden Buggenhout. Allicht is het niet altijd zo geweest. Vermoedelijk kwam de verdeling van Buggenhout tot stand na een huwelijk tussen beide families. Nu de graven van Aarschot al wat ze hadden wegschonken veranderde dat heel wat aan de onderlinge verhoudingen!

Een ander mogelijk gevaar vormden de heren van Dendermonde. Zij schoten goed op met de heren van Grimbergen en maakten zelf nog aanspraken op Buggenhout. Vergeten wij immers niet dat het Briel-gedeelte ooit nog deel uitmaakte van de Baasrode-streek langsheen de Schelde, die naderhand o.a. Land van Dendermonde werd.

Verwonderlijk, maar toch logisch, is nu wel dat de heren die last zouden kunnen veroorzaken ook in Leuven aanwezig waren en zelfs direct na de graaf van Aarschot en voor diens zoons getuigden. Zij gingen dus blijkbaar akkoord met de schenking, maar uit wat later zou gebeuren

blijkt wel dat hun akkoord maar pro forma was en zeker niet uit volle overtuiging gebeurde. Logisch wordt het wel omdat de heren van Grimbergen samen met de graaf van Aarschot de grootste belanghebbenden in Buggenhout waren.

Wanneer in de akte een schenking gebeurt, rijzen meteen de vragen: Wat wordt geschonken? Hoeveel oppervlakte beslaat die schenking en waar kunnen wij die schenking in het huidige Buggenhout situeren?

De akte vermeldt duidelijk wat geschonken wordt: alles wat de graaf van Aarschot in Buggenhout bezat aan land, bos, wateren en weiden met de eraan verbonden tienden en andere opbrengsten:

- ⊕ de helft van het bos met de naam Buckenholt (= 's Heerenbosch)
- ⊕ alle bewerkte of braakliggende stukken land
- ⊕ de helft van het Emelo-bos (**zie achteraan NOTA**)
- ⊕ de hoeve met het bijhorende land langsheen het bos
- ⊕ het hele bosgebied met de naam Schriek (**zie achteraan: NOTA**)

Nota Bij Schriek en Emelo :

E. de Marneffe (in Cartulaire de l' Abbaye d'Affligem... Leuven 1894) situeert beide plaatsen als Tremelo (arrondissement Leuven) en Schriek (deelgemeente van Heist-op-den-Berg).

Zowel A. Wauters (Histoire des environs de Bruxelles) als J. Verbesselt (Het parochiewezen in Brabant ... blz. 39) situeren beide in Buggenhout.

De naam 'Schriek' valt eenvoudig te situeren omdat die naam o.a. in 1690 in het landboek van Buggenhout nog voorkomt in wijk 4.

Met Emelo weet echter niemand raad, vermits dat toponiem in Buggenhout niet meer zou voorkomen.

Wij veronderstellen echter dat het toponiem 'Dumeloy' best het toponiem Emelo uit 1125 kan zijn. J. Verbesselt schrijft in zijn bijdrage "Het landschapsbeeld van Buggenhout vanaf de 12de-13de eeuw tot het einde van de 19de eeuw" (Eigen Schoon en de Brabander, jrg. 51, 196B, blz. 236-251, 269-300, 416-439) op blz. 274 : "De Oumeloy is zeker oorspronkelijk een vervolg van het Schriek. Dok hier verwijzen de kleine percelen naar gerooid bos", en op blz. 278 "... en de Bournonville' s met de hertog het grootste deel van de Oumeloy bezitten... dat de Oumeloy voor het grootste deel aan de hertog heeft behoord als braakliggende grond. Het deel dat de Bournonville's er hadden paalde aan het hof".

Vermits de genoemde bossen uit de akte van 1125 reeds voor 1202 verloren gingen door toedoen van graaf Godfried III van Brabant en in grafelijke handen kwamen kan het best dat in 1690 zij nog steeds eigendom waren van de hertog.

Uiteraard kon de graaf slechts datgene wegschenken wat werkelijk van hem was. Wat hij in leen had, kon hij zelf niet wegschenken en wat de heren van Grimbergen bezaten vanzelfsprekend ook niet. Zo kunnen wij bv. stellen dat de andere helft van het Buckenholt-bos en van het Emelo-bos in het bezit van de heren van Grimbergen moet geweest zijn.

J. Verbesselt (24) hecht veel belang aan de volgorde van de vier elementen in de akte: land - bos - water - weiden. Wat belangrijkste is komt vooraan. In het geval van Buggenhout: het land. het landgedeelte vond zijn belang niet in de oppervlakte, want het deel landbouwgrond was zeker veel kleiner in oppervlakte dan het bosgedeelte. Het belang zit hem wel in wat er met de grond kan aangevangen worden. Akkergrond waarop gewassen konden gekweekt worden was kostbaar. Volgens J. Verbesselt (25) kunnen deze gronden enkel slaan op het centraal gelegen Wei veld met de molen, het Restveld, het Eepken, het Monniksveld, de Grote en Kleine Monnikseussels en nog enkele kleinere velden. (De hier geciteerde namen zijn wel namen uit het Buggenhoutse landboek van 1690; namen die reeds lang bestonden maar in 1125 niet noodzakelijk die naam hadden).

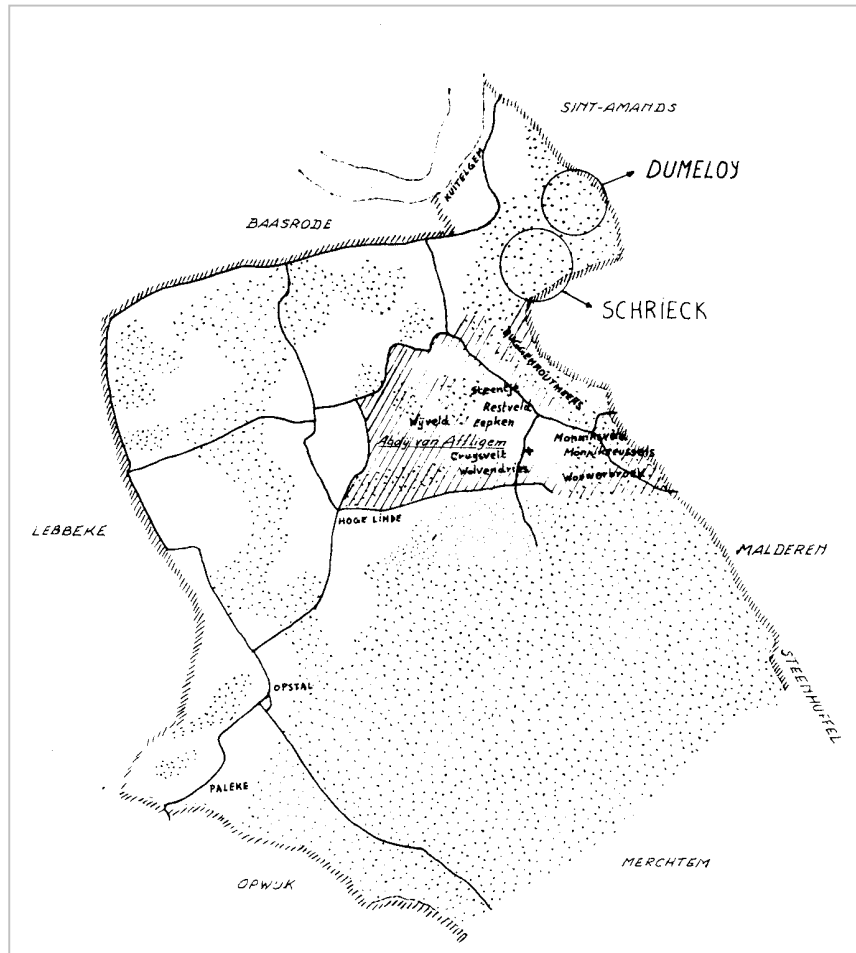
Op de tweede plaats komen in Buggenhout de Bossen. In heel wat andere gemeenten komen die op de laatste plaats in belangrijkheid; maar vermits die nu op de tweede plaats komen moeten we daaruit afleiden dat Buggenhout nog heel wat bossen had. Behalve "Buggenhout-bos" waren er overal op Buggenhouts grondgebied kleinere bossen verspreid, waaronder het Emelo-bos en de Schrieck-bossen.

Het water-gedeelte (vijvers, poelen, beken) volgt nadien. Hier valt niet duidelijk uit te maken wat precies bedoeld werd. J. Verbesselt stelt (26) dat we in Buggenhout zelf geen grote beken vinden en dat enkel de grenzen van Buggenhout beken hebben (Opdorpse beek, Zwarte beek, Wiesbeek). Hij vraagt zich dan ook af of misschien de waterputten en poelen binnen het dorp bedoeld worden of zelfs de Scheldeoever, die nochtans nooit Affligems bezit is geweest, maar uitsluitend bezit van de Berthouts, heren van Grimbergen. Wij zelf durven echter niet beweren dat binnen Buggenhout geen grote beken zouden zijn. Het aantal beken en beekjes, poelen en plassen zal zeker voldoende in aantal geweest zijn om er in 1125 aandacht aan te besteden.

Tenslotte zijn er nog de weiden (meersen). Volgens J. Verbesselt (27) worden hier ongetwijfeld de Buggenhoutmeers en het Wouwerbroek bedoeld.

Op bijgaande kaart hebben we getracht de geschonken goederen te situeren. Op die manier bekeken is de akte van 1125 van groot belang om samen met andere beschikbare gegevens een beeld te vormen van het uitzicht van Buggenhout begin 12de eeuw.

Een nog overwegend beboste gemeente met slechts enkele bewonings- en bedrijfskernen: de dorpskern, Heuvel, Hoge Linde, Opstal, Kuitelgem (Briel) en Paleke (Wiesbeek).

De abdij van Affligem doet haar intrede te Buggenhout, gevolg van een schenking door de graaf van Aarschot. Hun goederen liggen in de omgeving van het dorp. Wat niet van de abdij is, behoort de heren van Grimbergen (2 familietakken) Parochiaal vormt Buggenhout een eenheid, met uitzondering van Briel (aan de Schelde) dat parochiaal bij Baasrode was gevoegd.

Volgt dan nog de vraag wat Affligem met de haar geschonken goederen deed. Vast staat dat vier jaar later (1129) Affligem reeds een "curtis" bezat in Buggenhout; een groot ontginningsbedrijf waar ook eigen monniken gevestigd waren en waaraan ook een eigen kapel verbonden was. Nogmaals volgens J. Verbesselt moet dat grote hof gevestigd geweest zijn in de buurt van het Steentje (Affligemstraat/Heuvel) of nabij het Cruysvelt en de Wolvendries (vroegere Winkelstraat, huidige Hanestraat). Meteen steunde Affligem ook in Buggenhout de hertogelijke politiek zoals dat ook op andere plaatsen gebeurde: via grote ontginningsbedrijven omvangrijke onontgonnen gebieden van het hertogdom Brabant ontsluiten. Zo'n groot hof kon echter slechts blijven bestaan indien het beschikte over voldoende gronden waaruit de inkomsten om het voortbestaan te verzekeren konden geput worden... en die waren er nu in Buggenhout.

Nog een detail om te eindigen.

In de akte is sprake van de "VILLA Buckenholt" en niet van de "parochia Buckenholt". Daaruit zou men kunnen afleiden dat Buggenhout wel als entiteit bestond, maar dat Buggenhout parochiaal nog niet bestond: geen kerk, geen pastoor, enz.

Nochtans is J. Verbesselt (28) ervan overtuigd dat er reeds een parochie moet geweest zijn. Dat leidt hij af uit het bestaan van tienden, zoals vermeld in de akte van 1125. Bij tienden hoorde nu eenmaal een parochie.

Over het bestaan van een kerk in het Buggenhout van 1125 vraagt J. Verbesselt: "Werd zij door Affligem zelf opgericht of kwam ze haar toe samen met het ganse blok, haar door Arnoud van Aarschot in 1125 geschonken?" (29)

Een zaak is wel zeker, stelt hij verder: de kerk behoort tot het geheel van het dorpscentrum, de voornaamste landbouwkern van het dorp.

J. Verbesselt opteert verder nog voor de stelling dat die kerk door de graven van Aarschot werd gesticht en ontstaan toen de eerste ontginnersbevolking zich in Buggenhout vestigde voor 1100. Affligem zou dan wat er reeds was bij haar aankomst hebben overgenomen.

Voetnoten:

**(24) *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw: deel 10*
Jan Verbesselt. *Pit tem*, 1969,
blz. 25-71.**

(25) *Idem. Blz. 39*

(26) *Idem. Blz. 35*

(27) *Idem. Blz. 36*

(28) *Idem. Blz. 58*

(29) *Idem. Blz. 59*

(30) *Idem. Blz. 60*